

Budapest Főváros IV. kerület
ÚJPEST ÖNKORMÁNYZAT

✉ 1041 Budapest, István út 14.

☎ 231-3155

kata.bedo@ujpest.hu

Hivatali ügyfélkapu elérhetőség:
BP04ONKO, KRID: 358468376

ALPOLGÁRMESTERE

ID 92 A101100 0250
Management System
MSZ EN ISO 9001:2015
valid until: 2025.04.25.

ELŐTERJESZTÉS

a Közművelődési és Oktatási Bizottság 2022. október 25-i ülésére

Tárgy: Tájékoztatás az Újpesti Szakorvosi Rendelőintézet dr. Bernolák Béláról történő elnevezésére érkezett megkeresésről

Előterjesztő:

Bedő Katalin alpolgármester

Előterjesztést készítette:

dr. Koleszár Zsuzsanna referens

Jogi szempontból ellenőrizte:

dr. Bene Edit referens

Tisztelt Közművelődési és Oktatási Bizottság!

Az Újpesti Közművelődési Kör 2022. október 7-i levelében azzal a kéréssel fordult hozzám, kezdeményezzem a Budapest IV. kerület Újpest Önkormányzatának Képviselő-testületénél, hogy az Újpesti Szakorvosi Rendelőintézetet (a továbbiakban: Rendelőintézet) Újpest egykori városi orvosáról, a Don kanyarban 1943-ban, hivatása teljesítése közben hősi halált halt dr. haraszti Bernolák Béláról nevezzék el, azaz, hogy a Rendelőintézet neve dr. Bernolák Béla Szakorvosi Rendelőintézet legyen, egyúttal emléktáblája is az épület falán kapjon helyet.

Dr. haraszti Bernolák Béla 1926-ban szerzett orvosi diplomát a Budapesti Orvosegyetemen, 1934-ben, házassága révén költözött Újpestre, ahol sikeresen pályázta meg a városi orvosi állást. E minőségében bekapcsolódott a dr. Gárdi Jenő vezette munkacsoport tevékenységébe, ahol elsősorban az akkor népbetegségnek számító tuberkulózis gyógyítását végezték, beleértve a korai rehabilitációt is, amelyet az újpesti Baross utca-Fóti út sarkán levő épületben, szanatóriumi körülmények között biztosítottak. Meggyőződésük volt, hogy különösen a fertőző betegségek esetében nagy jelentőségű a megelőzés, ezért minden eszközzel javítani kell a gyermekek és fiatal felnőttek szociális és egészségügyi helyzetén. A Jókai utcai gyermekrendelőben röntgen készülékkel folyamatosan szűrték, ellenőrizték az iskoláskorú gyermekeket; javaslataikat a tisztii orvos is támogatta.

1942 októberében dr. Bernolák katonai behívót kapott és azonnali frontszolgálatra vezényelték a Don kanyarba két gyermeke és állapotos felesége mellől. Az ottani Korotojakban levő állomáshelyen orvosi rendelést végzett és az egyik katonakórházban is dolgozott, szakmai tudása mellett a katonák emberséges bánásmódját is nagyra értékelték. Az 1943. január eleji szovjet ellentámadás után alakulata, a hozzá tartozó osztrogoszski hadikórházzal az első vonalba került. Dr. Bernolák Béla a lövészárokból is elsőként sietett bajtársai segítségére még akkor is, amikor már maga is megsebesült, fejsérüléssel került kórházba. Január 19-én a kórházat aknatakalat érte és bent tartózkodó társaival együtt ő is a romok között lelte halálát. Neve a Rudkinó katonai temetőjében nyugó, csaknem 20 000 magyar katona közös emléktábláján olvasható.

Néhai Dr. Bernolák Béla unokája az Újpesti Közművelődési Kör tagja. Az unoka, Bernolák Béla Oroszországban kutatta nagyapja sorsát, amelyről dokumentumfilmet készített. Egy szemtanú, Neményi György írásbeli vallomása méltatja orvosi tevékenységét, emberi hozzáállását. A rendelkezésünkre álló dokumentumokból kitűnik, hogy dr. haraszi Bernolák Béla városi orvosként a konfliktusokat is vállalva, sokat tett, elsősorban a szegény sorsú, rossz körülmények között élő újpesti emberekért. Orvos zászlósként a fronton is hősiessé állt helyt. Ahogy a túlélő katonatársa megfogalmazza: „önként ment a tűzvonalba, ha sebesülteken kellett segíteni. Magára soha nem gondolt, teljesen kötelességének és sebesült bajtársainak élt.

Fentiekre tekintettel kérem a tisztelt Bizottságtól, hogy az alábbi határozati javaslatról foglaljon állást:

Határozati javaslat 1:

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata Közművelődési és Oktatási Bizottságának/2022. (X. 25.) határozata az Újpesti Szakorvosi Rendelőintézet dr. Bernolák Béláról történő elnevezésére érkezett megkeresésről

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata Közművelődési és Oktatási Bizottsága az előterjesztésben foglaltakat megtárgyalta és úgy dönt, hogy

- a) elfogadja az Újpesti Közművelődési Kör Újpesti Szakorvosi Rendelőintézet (a továbbiakban: Rendelőintézet) dr. Bernolák Béláról történő elnevezésével kapcsolatos megkereséséről szóló tájékoztatást,
- b) javasolja a Képviselő-testületnek az Újpesti Közművelődési Kör kezdeményezésére a Rendelőintézet dr. Bernolák Béláról történő elnevezését, és emléktábla elhelyezését a Rendelőintézet falán.

Felelős: polgármester a hatáskörrel rendelkező alpolgármester útján
Határidő: 2022. november 30.

Határozati javaslat 2:

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata Közművelődési és Oktatási Bizottságának/2022. (X. 25.) határozata az Újpesti Szakorvosi Rendelőintézet dr. Bernolák Béláról történő elnevezésére érkezett megkeresésről

Budapest Főváros IV. kerület Újpest Önkormányzata Közművelődési és Oktatási Bizottsága az előterjesztésben foglaltakat megtárgyalta és úgy dönt, hogy

- a) elfogadja az Újpesti Közművelődési Kör Újpesti Szakorvosi Rendelőintézet (a továbbiakban: Rendelőintézet) dr. Bernolák Béláról történő elnevezésével kapcsolatos megkereséséről szóló tájékoztatást,
- b) az Újpesti Közművelődési Kör kezdeményezésére a Rendelőintézet dr. Bernolák Béláról történő elnevezését és emléktábla elhelyezését a Rendelőintézet falán nem támogatja.

Felelős: polgármester a hatáskörrel rendelkező alpolgármester útján

Határidő: azonnal

Budapest, 2022. október 20.

Bedő Katalin
alpolgármester

Melléletek:

1. melléklet: Dr. Hollósi Antal megemlékezése dr. Bernolák Béláról
2. melléklet: Neményi György tanúvallomása dr. Bernolák Béla személyéről

dr. Hollósi Antalnak, az Újpesti Közművelődési Kör ügyvivőjének emlékezése dr. Bernolák Bélára a Kör egyik rendezvényén

Dr. haraszi Bernolák Béla

1903-1943

A délvidéki Bács-Bodrog megye Ada nevű községében született 1903. október 7.-én. A családnévhez tartozó „haraszi” előnév arra utal, hogy az akkori Magyarország területén is éltek Bernolák családok, de csak az ebből a megyéből származók használhatták ezt. Középiskolai tanulmányait Gyulafehérváron az ottani római katolikus főgimnáziumban kezdte meg, az első világháború eseményei és Trianon miatt nem tudta itt befejezni. Budapestre kerülve a X. kerületben lévő magyar királyi állami fiúgimnáziumban érettségizett. 1921 szeptemberében kezdte meg orvosi tanulmányait a Budapesti Orvosegyetemen és 1926-ban kapta meg az orvosi oklevelét. Az egyetemi oktatói között olyan világhírű professzorok voltak, mint Lenhossék Mihály, Korányi Sándor, Bókay János, Nékám Lajos. Talán ezért is választotta első munkahelyéül az Egyetem Törvényszéki Orvostani Tanszékét, amelynek vezetője az ugyancsak nagy tekintélyű Kenyeres Balázs professzor volt. Már az itt végzett orvosi munka is arról győzte meg, hogy betegségek elleni harcban - különösen a fertőző betegségek esetében - nagy jelentőségű a megelőzés, gondozás és a lakosság szociális és higiénés helyzetének javítása. 1934-ben megnősült, egy jeles újpesti család leányát, Kiszela Gizellát vette feleségül, akivel az Árpád út 13.-ba költöztek. Ezt követően kezdett Újpesten dolgozni, miután sikeresen pályázta meg a városi orvosi állást. Hamarosan bekapcsolódott a Dr. Gárdi Jenő vezette munkacsoport tevékenységébe, ahol elsősorban az akkor népbetegségnek számító tuberkulózis gyógyítását, utógondozását végezték. Elismert úttörő munkásságuk részeként a Baross utca-Fóti út sarkán lévő ingatlanban szanatóriumi körülmények között végeztek korai rehabilitációt is. A Jókai utcai gyermekrendelőben, ahol megfelelő röntgen készülék is rendelkezésükre állt, folyamatosan szűrtek, ellenőrzik elsősorban az iskoláskorú gyermekeket. Ennek során megerősödött benne az elhatározás, hogy minden eszközzel megpróbáljon javítani a gyermekek és fiatal felnőttek szociális és higiénés helyzetén, mert a betegségek kialakulásának és súlyosbodásának megelőzésében ezek legalább olyan fontosak, mint az orvosi kezelések. Bár a város és a munkáltatók is próbáltak javítani a helyzeten, látszott, hogy mindez kevés, pedig az akkori tisztiorvos is támogatta javaslatait. Bár Újpest önálló város volt, de közigazgatásilag Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyéhez tartozott és a különböző fejlesztési források elosztásáról is a vármegyénél döntöttek. Újpest érdekeinek képviseletében hivatalos levélben fordult a vármegye nemrég kinevezett alispánjához, Endre Lászlóhoz. A levélben kérte, hogy egy ilyen tárgyú amerikai pályázaton a megye számára nyert pénzből ne csak a gödöllői térség részesüljön, hanem például Újpest is, ahol közismerten sok feladat lenne. Ennek ellenére a város nem kapott forrást és ebből a pénzből csak Gödöllőn és környékén valósultak meg szociális és népegészségügyi fejlesztések. Ami még ennél is szomorúbb, hogy e levél miatt Dr. Bernolák Bélát az alispán személyes ellenségének tekintette. Ez is motiválta a

városi orvost abban, hogy más szakképesítést illetve állást szerezzen magának. Az egyik lehetőség az orvos szakértői vizsga. Ezekre azonban már nem kerülhetett sor, mert 1942. októberében katonai behívót kapott és azonnali frontszolgálatra vezényelték a Don kanyarba. Valószínűsíthető, hogy ebben szerepe volt Endre Lászlónak is.

A Don kanyarba – Korotojakba - érkezésekor, már jó ideje nem volt támadásban a magyar hadsereg és viszonylag enyhe őszi időjárás fogadta, számos nála jóval fiatalabb bajtárs mellett. Leveleiből tudjuk, hogy ekkor még itt is az otthonihoz hasonlóan orvosi munkát végzett és az egész ottlétét "herce-hurcának" tartotta. Családjától rendszeresen érdeklődött az otthoni helyzetről, a megpályázott állásairól, harmadik gyermeküket váró feleségéért aggódott. Levélben számolt be újpesti tisztiorvos kollégájának apróbb gondjairól, de orvosi tevékenységéről nem ír semmit. Mai ismereteink szerint állomáshelyén orvosi rendelést tartott és az egyik hadikórházban is dolgozott, ahol jól illeszkedett be az elsősorban sebész kollégák közé. Egy túlélő arról is beszámolt, hogy hamarosan rendkívül népszerű lett a katonák között, barátságos stílusa, emberséges bánásmódja miatt, legtöbben Őt keresték fel, nem csak orvosi problémáikkal.

Sajnos azonban ez a viszonylag nyugalmas állapot nem tartott sokáig, mert a nagy erővel megindult szovjet ellentámadás miatt az első vonalba került mind az alakulat, mind a hozzá tartozó osztrogoszki hadikórház 1943. január elejétől. Még saját sebesülésével sem törődve elsőként sietett bajtársai segítségére már az első nagyobb tűzharc és aknatámadás alkalmával. Január 19-én itt a kórházban éppen egyik sebesült kollégáját látta el, amikor az épületet újabb aknatalálat érte és a romok között halt meg az összes többi bent tartózkodó személyzettel és beteggel együtt. Családja először eltűnéséről kapott értesítést, csak később nyilvánították halottá, a halál okaként pedig lövésrész szerepelt. Neve Rudkinó katonai temetőjében nyugvó több mint tizenkilencezer egyszáz magyar katona közös emléktábláján olvasható.

Dr. Haraszi Bernolák Béla városi orvosként konfliktusokat is vállalva sokat tett elsősorban a szegény sorsú, rossz körülmények között élő újpesti emberekért. Tartalékos orvos zászlósként is hősiessé állt helyt, amiről így nyilatkozik egy túlélő katonatársa: „Önként ment a tűzvonalba, ha sebesülteken kellett segíteni. Magára soha nem gondolt, teljesen kötelességének és sebesült bajtársainak élt.”

Újpestiként és orvosként úgy gondolom, élete és orvosi munkássága méltó arra, hogy 70 évvel a második világháború vége után megemlékezzünk róla és tovább ápoljuk emlékét.

Köszönetemet fejezem ki a Bernolák családnak, elsősorban Bernolák Bélának, aki a nagypapjával kapcsolatos dokumentumokat rendelkezésemre bocsátotta.

Alulírott N e m é n y i G y ö r g y hadapródmester budapesti / IX. Ferenc körút 2-4.I.6.- Tel.: 384 - 134./lakos, aki ez időszerint gyógykezelés végett a Jurányi utcai 205. számú hadikórházban /II.em.26./tartózkodom, mint szemtanú, közvetlen észleletem alapján előadom a következőket:

Dr.haraszti B e r n o l á k B é l a városi orvost, aki mint zászlós teljesített katonai szolgálatot, a voronyezsi térségben ismertem meg 1943.januárjában.

Gergely Béla százados harccsoportjában, melynek én is tagja voltam, első sorban ő látta el az egészségügyi szolgálatot. Ott működött még dr. Bánky Zoltán, egy fiatalabb orvos és Torma János állatorvos is.

Előbb Korotojakban, majd Osztrogoszk városban állomásoztunk. Bernolák Béla egy kis házban lakott; oda jártak hozzá a betegek és sebesültek. Nagyon szerették őt, mert rendkívül nagy szeretettel foglalkozott velük. Az arra utaltak - mondhatnám - 90%-a őt kereste fel. Kötelességén túlmenően legalább 100-150 sebesültet szedett össze az utolsó napokban és ellátta a szükséges segélylyel.

Január 19-én reggel az oroszok áttörték az Uriv völgyém, a Dontól mintegy 30 km-re a Don - Potudán folyóknál. Ágyutűzzel, gránátokkal árasztották el a várost. Körvédelmet kellett kifejtenünk. A légénységénél szinte pánik tört ki. Bernolák Béla értesült a sebesülésekről s felindulva mondotta: "Mégsem lehet őket ott hagyni!" és maga sietett az ágyutűzzel elárasztott helyre, hogy a sebesülteknek első segélyt nyújtson.

A sebesültek gondozása és közbzése alatt közel hozzá csapott le egy gránát s egy szilánkjával Bernolák Béla fejét érte, bal halántékát felszakította. Hozzá rohantam, hogy kórházunkba vigyem. Ő szelíden elhárította segítségemet s azt mondta: "Előbb Kalmár Bélát, a százados urat vigyék!" /Kalmár százados ur tőle néhány lépésnyire esett el./

A százados ur után őt is bevittem a kórházba, a hol dr. Bálint Gyula pécsi sebészorvos vette kezelés alá. Néhány perc múlva azonban egy újabb gránát a kórházat érte; a tetőzet beszakadt s maga alá temette mindazokat, akik benne voltak. A romokat ugyan eltávolítottuk, embereinket kiástuk, de megmenteni már senkit nem tudtunk. Dr. Bernolák Béla így halt hősi halált.

Együttlétünk alatt sokat beszélt szeretettel édes atyjáról, édes anyjáról és kis családjáról. Mondta, hogy felesége most várja a harmadik kis gyermekét s lelkemre kötötte, hogyha esetleg baj érné, legyek a közlésnél óvatos, nehogy feleségének bajt okozzak.

Gergely Béla százados ur többször említette, hogy Bernolák Béla magasabb kiüntetése iránt előterjesztést fog tenni, mert valóban hősi önfeláldozással látta el orvosi tisztét. Önként ment mindannyiszor a tűzvonalba, ha sebesülteken kellett segíteni. Magára soha nem gondolt; teljesen kötelességének és sebesült bajtársainak élt.

A felterjesztéstudtommal nem történt meg, mert Gergely Béla százados ur is elesett; elesetek Kalmár Béla százados ur, dr. Bálint Gyula, dr. Bánky Zoltán, Torma János is. A harccsoportból néhány katonával csak magam tudtam áthatolni az orosz állásokon.

A fentiekben foglalt előadásomat kész vagyok bármikor esküvel is megerősíteni.

Budapesten, 1943. március 6. napján.

Előttem, mint tanuk előtt:

